

Prof. univ. dr. STANCIU D. CĂRPENARU

TRATAT DE DREPT COMERCIAL ROMÂN

I. DATE PERSONALE:

Nume și prenume: **STANCIU D. CĂRPENARU**

Data și locul nașterii: 28 noiembrie 1935, comuna Ghirdoveni, județul Dâmbovița

Cetățenia: Română

II. STUDII:

Facultatea de Drept a Universității din București, seria 1959

Doctor în drept, specialitatea drept civil, 1967, sub conducerea prof. dr. doc. Traian Ionașcu

Facultatea Internațională de Drept Comparat, Strasbourg, 1971, 1972, 1973

III. ACTIVITATEA DIDACTICĂ:

1959 – 1960: preparator la catedra de drept civil a Facultății de Drept a Universității din București

1960 – 1967: asistent universitar, la catedra de drept civil a Facultății de Drept a Universității din București

1967 – 1972: lector universitar la catedra de drept civil a Facultății de Drept a Universității din București

1972 – 1990: conferențiar universitar la catedra de drept civil a Facultății de Drept a Universității din București

1990 – 2006: profesor universitar la catedra de drept privat a Facultății de Drept a Universității din București

1997 – 2008: profesor universitar la catedra de drept privat a Facultății de Drept a Universității „Nicolae Titulescu” din București

IV. DOMENII DE COMPETENȚĂ:

- drept comercial
- drept civil

V. ACTIVITATEA ȘTIINȚIFICĂ:

Lucrări publicate:

• **în domeniul dreptului civil și al dreptului economic:** 9 manuale și cursuri; 8 monografii; 52 de articole și comentarii de practică judecătorească

• **în domeniul dreptului comercial:** 4 manuale și cursuri; 2 monografii; 27 articole;

- Drept comercial român I, Introducere în studiul dreptului comercial; Faptele de comerț; Comercianții; 1992;

- Drept comercial român II, Societățile comerciale, 1993;

- Drept comercial român III, Obligațiile comerciale; titlurile comerciale de valoare, 1994;

- Contracte civile și comerciale, în colaborare, 1993;

- Procedura reorganizării și lichidării judiciare, 1996;

- Drept comercial, Procedura falimentului, 1998;

- Manualul de drept comercial român, Ediția I, 1995; Ediția II, 1998; Ediția III, 2000; Ediția IV, 2002; Ediția V, 2004; Ediția VI, 2007; Ediția VII, 2007; Ediția VIII, 2008;

- Tratat de drept comercial român, Ediția I, 2009; Ediția II, 2011;

- Contracte civile și comerciale, în colaborare, 2009;

- Legea societăților comerciale, comentarii pe articole (Ediția I, 2003; Ediția II, 2005; Ediția III, 2006, Ediția IV, 2009, în colaborare);

- Legea nr. 85/2006 privind procedura insolvenței, comentarii pe articole (Ediția I, 2006; Ediția II, 2008; în colaborare).

Premii acordate:

- Premiul Academiei Române „Simion Bărnuțiu” (1984, 2004);

- Premiul Academiei Române „Andrei Rădulescu” (1993);

- Premiul Uniunii Scriitorilor, pentru carte științifică (2000);

- Premiul „I. L. Georgescu” al Uniunii Juriștilor (2001);

- Premiul de excelență „Octavian Căpățână” al Uniunii Juriștilor (2009);

- Premiul „Matei B. Cantacuzino”, opera omnia al Revistei române de drept privat și al Uniunii Naționale a Barourilor din România, 2010.

Participări la conferințe și simpozioane interne și internaționale: 63

VI. ALTE ACTIVITĂȚI:

Din **1985** – conducător de doctorat, specialitatea drept economic;

Din **1990** – conducător de doctorat, specialitatea drept comercial;

Din **1985** – arbitru la Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României; Din 2012, membru al Colegiului Curții de Arbitraj;

Din **1991** – membru în colegiul de redacție al Revistei de drept comercial și al revistei Curierul Judiciar;

Din **2000** – membru în colegiul de redacție al revistei Juridica, devenită Curierul Judiciar;

Din **2013** - membru în Colegiul de onoare al Revistei Române de Drept al Afacerilor;

1983 – 1990 – membru în Comisia Ministerului Învățământului de recunoaștere a titlurilor și diplomelor;

1967 – 1968; 1978 – 1984 – Prodecan al Facultății de Drept, Universitatea din București

1984 – 1990 – decan al Facultății de Drept a Universității din București și director al Institutului de Cercetări Juridice al Academiei Române;

1997 – 2005 – șef al catedrei de drept privat a Facultății de drept a Universității Nicolae Titulescu;

2005 – 2008 – decan al Facultății de drept a Universității Nicolae Titulescu

VII. DISTINCȚII:

• Doctor Honoris Causa al Universității de Vest Timișoara (2004);

• Ordinul „Meritul pentru învățământ” în grad de Ofițer (Monitorul Oficial nr. 1181 din 13 decembrie 2004);

• Doctor Honoris Causa al Universității Valahia Târgoviște (2007).

• Profesor Emerit al Universității Nicolae Titulescu (2012).

Prof. univ. dr. STANCIU D. CĂRPENARU

TRATAT DE DREPT COMERCIAL ROMÂN

Ediția a IV-a, actualizată

Universul Juridic

București

-2014-

Mulțumim pentru sprijinul acordat în realizarea acestei lucrări:

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2009, 2011, 2012, 2014, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI COMERCIALIZAT
DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA AUTORULUI ȘI ȘTAMPILA
EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CĂRPENARU, STANCIU D.

**Tratat de drept comercial român / prof. univ. dr. Stanciu
D. Cărpenu. - Ed. a 4-a, actualizată. - București :**
Universul Juridic, 2014

Bibliogr.

ISBN 978-606-673-235-2

347.7(498)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
E-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15**
DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

CUVÂNT INTRODUCATIV LA EDIȚIA A III-A

Lucrarea ***Tratat de drept comercial român***, ediția a III-a, reprezintă punctul de vedere al autorului privind statutul juridic al dreptului comercial, în condițiile noului Cod civil.

Noutatea esențială adusă de Codul civil din 2009 o constituie reformarea sistemului de reglementare a raporturilor de drept privat; sistemul dualist, bazat pe Codul civil și pe Codul comercial, a fost înlocuit cu sistemul unitar, întemeiat pe Codul civil.

În concepția autorilor proiectului Codului civil, reputați specialiști în domeniul dreptului civil, reglementarea unitară a raporturilor de drept privat are ca semnificație „civilizarea” raporturilor juridice comerciale și, implicit, dispariția dreptului comercial.

Pentru a elimina orice dubii asupra acestei concepții, reglementarea Codului civil evită folosirea oricărei noțiuni care ar aminti de raporturile juridice comerciale (fapte de comerț, comerciant etc.), iar legea de punere în aplicare a Codului civil vânează și suprimă orice dispoziție din actele normative în vigoare, care se referă la raporturile comerciale.

În opinia noastră, reglementarea unitară a raporturilor de drept privat, realizată de Codul civil, nu înseamnă dispariția dreptului comercial, ci numai o schimbare a fundamentelor dreptului comercial.

În trecut, în sistemul dualist, delimitarea raporturilor comerciale de raporturile civile se realiza pe baza conceptului de fapte de comerț și a celui de comerciant (art. 3 și 7 C. com.).

În prezent, în sistemul unitar, delimitarea raporturilor comerciale de cele civile are la bază conceptul de întreprindere și cel de profesionist (art. 3 C. civ.).

Opinia privind existența în continuare a dreptului comercial, pe care o susținem, se întemeiază pe interpretarea dispozițiilor Codului civil și ale legii de punere în aplicare a Codului civil, precum și pe faptele petrecute în istoria dreptului comercial, de la noi și din alte țări europene.

Art. 3 C. civ. prevede că dispozițiile Codului civil se aplică și raporturilor dintre profesioniști, precum și raporturilor dintre aceștia și orice alte subiecte de drept civil.

Sunt considerați profesioniști toți cei care exploatează o întreprindere, iar prin exploatarea unei întreprinderi se înțelege exercitarea sistematică, de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau prestarea de servicii, indiferent dacă are sau nu un scop lucrativ.

Cum se poate observa, în concepția Codului civil, desfășurarea unei activități organizate și sistematizate califică această activitate ca având caracter profesional, iar persoana care o realizează are calitatea de profesionist. Deci, exploatarea unei întreprinderi constituie forma juridică de desfășurare a oricărei activități cu caracter profesional.

Definiția dată de Codul civil exploatarea unei întreprinderi și, implicit, întreprinderii are un caracter general; ea privește orice activitate indiferent de natura acestei activități și scopul acesteia.

Considerăm că, în caracterizarea unei întreprinderi, trebuie avut în vedere obiectul de activitate și scopul acestei activități.

Desfășurarea unei activități economice în scopul obținerii unui profit definește caracteristicile activității comerciale. Aceasta înseamnă că o întreprindere al cărei obiect este activitatea economică, desfășurată în scopul obținerii unui profit este o întreprindere eco-

nomică (comercială) și, dimpotrivă, întreprinderea al cărei obiect este neeconomic și nu urmărește obținerea profitului este o întreprindere civilă.

Art. 3 alin. (2) C. civ. prevede că persoana care exploatează o întreprindere are calitatea de profesionist.

Având în vedere că întreprinderea poate fi o întreprindere economică (comercială) sau o întreprindere civilă, profesionistul care exploatează o întreprindere economică (comercială) are calitatea de comerciant. În acest sens, art. 8 din legea de punere în aplicare a Codului civil prevede că noțiunea de profesionist prevăzută la art. 3 C. civ. include categoriile de comerciant, întreprinzător, operator economic, precum și orice alte persoane autorizate să desfășoare activități economice sau profesionale, astfel cum aceste noțiuni sunt prevăzute de lege, la data intrării în vigoare a Codului civil.

Exploatarea unei întreprinderi economice (comerciale) de către profesionistul comerciant implică săvârșirea unor acte juridice, fapte juridice și operațiuni economice.

Întrucât privesc o întreprindere economică (comercială), aceste acte juridice, fapte juridice și operațiuni economice pot fi calificate drept acte juridice comerciale. Regimul juridic al acestor acte este cel prevăzut de Codul civil și legile speciale.

Raporturile juridice generate de actele juridice comerciale sunt raporturi juridice comerciale [art. 2557 alin. (2) C. civ.]. Pe cale de consecință, litigiile izvorâte din actele juridice comerciale sunt litigii comerciale.

În lucrarea de față, instituțiile clasice ale dreptului comercial sunt analizate, având în vedere noile fundamente ale dreptului comercial, consacrate de Codul civil: instituția întreprinderii, ca forma juridică de desfășurare a activității cu caracter profesional; instituția comercianților, ca profesioniști ai întreprinderii economice (comerciale); instituția societăților comerciale; instituția contractelor privind activitatea comercială; instituția titlurilor de credit și instituția procedurii insolvenței.

Publicând această lucrare, am dorit să ofer celor interesați premisele unei dezbateri științifice privind destinul dreptului comercial, în condițiile noului Cod civil.

Autorul

București, 30 aprilie 2012

CUVÂNT ÎNAINTE LA EDIȚIA A IV-A

Cu privire la consecințele sistemului monist de reglementare a raporturilor de drept privat, adoptat de noul Cod civil, asupra destinului dreptului comercial, în doctrină au fost exprimate păreri diferite.

Unii autori, în special dintre cei care au elaborat proiectul noului Cod civil, bazându-se pe abrogarea Codului comercial, dar și pe concepția privind criteriile de împărțire a normelor juridice în ramuri ale dreptului, au postulat încetarea existenței dreptului comercial și încorporarea normelor juridice privind activitatea comercială în materia dreptului civil.

Alți autori, recunoscând caracterul specific al reglementării privind activitatea comercială, în comparație cu materia dreptului civil, au susținut necesitatea schimbării denumirii materiei comerciale în „drept al afacerilor”, „dreptul contractelor profesionale”, „dreptul civil comercial”, „dreptul profesioniștilor”, „dreptul profesioniștilor - operatori economici”.

Așa cum se cunoaște, în opinia noastră, sub imperiul sistemului monist, adoptat de Codul civil, dreptul comercial continuă să existe, dar fundamentat pe noile concepte de întreprindere și profesionist, reglementate de Codul civil.

În absența Codului comercial, baza legală a dreptului comercial o reprezintă normele generale ale Codului civil și legile speciale.

Cât privește concepția privind criteriile de împărțire a normelor juridice în ramuri ale dreptului, aceasta, recunoscută ca sacrosanctă în trecut, este depășită, atât la noi, cât și în doctrina juridică din țările europene.

De multă vreme, nevoile economice și sociale ale societății moderne au impus recunoașterea existenței dreptului concurenței, dreptului bancar, dreptului asigurărilor, dreptul consumului etc.

Că, în prezent, dreptul comercial este o ramură de drept sau o disciplină juridică este mai puțin important.

Fiind o problemă doctrinară, iar nu o problemă care se decide de legiuitor, așa cum cred autorii proiectului Codului civil, va fi o sursă bogată de controverse în continuare.

Esențial este că materia dreptului comercial răspunde nevoii de cunoaștere a reglementării legale privind raporturile juridice care se stabilesc în domeniul activității comerciale.

În condițiile unei adevărate „explozii legislative”, pe plan intern și comunitar, amploarea și importanța normelor juridice care reglementează organizarea și desfășurarea activității comerciale și, mai ales, în legile speciale, impun ca această reglementare legală să fie cercetată în cadrul unei materii distincte - dreptul comercial -, iar nu în cuprinsul materiei dreptului civil.

Aceste rațiuni au făcut ca, în pofida solicitărilor autorilor proiectului Codului civil, de revedere a planului învățământului juridic, dreptul comercial figurează și în prezent, ca disciplină distinctă, în planurile de învățământ ale facultăților de drept, iar editurile au continuat să publice lucrări consacrate dreptului comercial.

În ce privește denumirea materiei, considerăm că și în prezent denumirea tradițională de drept comercial exprimă cel mai bine esența și finalitatea reglementării juridice la care se referă. Denumirile alternative propuse sunt necorespunzătoare acestei exigențe și, deci, fără relevanță.

Această lucrare reprezintă o variantă actualizată a ediției a III-a a Tratatului de drept comercial român, conform noului Cod civil, publicată în 2012.

Noutățile acestei ediții privesc, în principal, folosirea terminologiei impuse de modificările aduse Legii nr. 31/1990, precum și analiza noii reglementări privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență (Legea nr. 85/2014).

Analizele și comentariile asupra problemelor abordate au fost completate cu noi informații bibliografice (reglementare legală, doctrină și jurisprudență).

Nădăjduiesc că și această lucrare va fi folosită de cei interesați de cunoașterea reglementărilor legale privind activitatea comercială (studenți, masteranzi, doctoranzi, cercetători, practicieni ai dreptului etc.).

Autorul

București,
1 iulie 2014

La elaborarea prezentei lucrări s-au avut în vedere legislația, doctrina și jurisprudența publicate până la data de 1 iulie 2014.

CAPITOLUL I

NOȚIUNI INTRODUCTIVE

PRIVIND DREPTUL COMERCIAL

Secțiunea I

Noțiunea, obiectul și definiția dreptului comercial

1. Noțiunea dreptului comercial. Denumirea *drept comercial* sugerează ideea că dreptul comercial constituie un ansamblu de norme juridice care reglementează comerțul. Această idee este în mare măsură corectă. Dar, pentru a fi pe deplin înțeleasă noțiunea dreptului comercial este necesar să precizăm noțiunea de comerț.

Noțiunea de comerț este folosită în mai multe sensuri: etimologic, economic și juridic¹.

În sens etimologic, expresia de comerț provine din cuvântul latinesc *commercium*, care la rândul-i reprezintă o juxtapunere a cuvintelor *cum* și *merx*, ceea ce înseamnă „cu marfă”². Deci, comerțul ar consta în operațiuni cu mărfuri.

În sens *economic*, comerțul este definit ca o activitate al cărei scop este schimbul și circulația mărfurilor de la producători la consumatori. Deci, comerțul ar consta în operațiunile cuprinse în intervalul dintre momentul producerii mărfurilor și intrării lor în circulație până în momentul ajungerii acestora la consumatori. Aceste operațiuni sunt realizate de comercianți, cunoscuți și sub denumirea de negustori, care sunt agenți economici diferiți de producătorii mărfurilor. Folosind această accepțiune a noțiunii de comerț, care este și cea uzuală, dreptul comercial ar putea fi definit ca totalitatea normelor juridice privind interpunerea și circulația mărfurilor de la producători la consumatori.

În sens *juridic*, noțiunea de comerț are un conținut mai larg decât cel al noțiunii definite în sens economic. Ea cuprinde nu numai operațiunile de interpunere și circulație a mărfurilor, pe care le realizează negustorii, ci și operațiunile de producere a mărfurilor, pe care le efectuează fabricanții, precum și executarea de lucrări și prestarea de servicii, pe care le realizează antreprenorii, respectiv prestatorii de servicii sau, în general, întreprinzătorii.

Având în vedere accepțiunea juridică a noțiunii de comerț, care trebuie reținută, dreptul comercial are o sferă mai cuprinzătoare; el reglementează activitățile de producere și circulație (distribuție) a mărfurilor, executarea de lucrări și prestarea de servicii³.

Definirea noțiunii dreptului comercial prin folosirea sensului juridic al noțiunii de comerț se întemeiază pe dispozițiile legale.

¹ A se vedea G. Ripert, R. Roblot, *Traite de droit commercial*, vol. I, 18ème édition, LGDJ, Paris, 2001, p. 1.

² În limba latină, *merx* înseamnă marfă, iar *cum* înseamnă cu.

³ A se vedea D. Gălășescu-Pyk, *Drept comercial*, București, 1948, p. 62. A se vedea și M. de Juglart, B. Ippolito, *Cours de droit commercial*, vol. I, Ed. Montchrestien, Paris, 1978, p. 5.

Noul Cod civil are în vedere activitățile organizate, constând în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau prestarea de servicii [art. 3 alin. (3) C. civ.].

Apoi, Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil prevede că, în toate actele normative în vigoare, expresiile „acte de comerț”, respectiv „fapte de comerț” se înlocuiesc cu expresia „*activități de producție, comerț sau prestări de servicii*” [art. 8 alin. (2)].

Rezultă că *dreptul comercial cuprinde normele juridice care reglementează activitatea comercială, adică producerea și circulația (distribuția) mărfurilor, executarea de lucrări și prestarea de servicii*.

2. Obiectul dreptului comercial. Determinarea obiectului dreptului comercial, a sferei sale de aplicare, este legată de opțiunea legiuitorului pentru un anumit sistem.

Potrivit concepției clasice a dreptului comercial, există două sisteme care permit stabilirea sferei dreptului comercial¹.

Într-un sistem, denumit *sistemul subiectiv*, dreptul comercial are ca obiect normele juridice aplicabile comercianților. Deci, dreptul comercial este un drept profesional; el se aplică tuturor persoanelor care au calitatea de comerciant.

Sistemul subiectiv a stat la baza primelor reglementări legale ale activității comerciale, anterioare marii codificări a dreptului comercial, de la începutul secolului al XIX-lea. Ulterior, sistemul subiectiv a fost adoptat de Codul comercial german din anul 1900.

După un alt sistem, denumit *sistemul obiectiv*, dreptul comercial cuprinde normele juridice aplicabile comerțului, adică acelor acte juridice, fapte și operațiuni, calificate de lege ca fapte de comerț, indiferent de persoana care le săvârșește. Deci, în acest sistem, normele dreptului comercial se aplică unei categorii de acte juridice, fapte și operațiuni (faptele de comerț), iar nu unei categorii de persoane (comercianți).

Sistemul obiectiv a fost inspirat de ideile Revoluției franceze din 1789, care au impus suprimarea corporațiilor și recunoașterea principiului egalității civile. Acest sistem a stat la baza Codului comercial francez din 1807 și a inspirat reglementările comerciale din alte țări.

Sistemul obiectiv a fost adoptat și de Codul comercial român². Art. 3 C. com. prevedea actele juridice, faptele juridice și operațiunile considerate fapte de comerț cărora li se aplica Codul comercial, indiferent dacă persoana care le săvârșea avea sau nu calitatea de comerciant.

În prezent, prin adoptarea noului Cod civil, a fost consacrat sistemul subiectiv al dreptului comercial. Potrivit art. 3 C. civ., dispozițiile Codului civil se aplică și raporturilor dintre profesioniști, precum și raporturilor dintre profesioniști și alte subiecte de drept civil.

Prin profesioniști, Legea înțelege orice persoană fizică sau juridică care exploatează o întreprindere.

Profesioniștii activității comerciale au calitatea de comerciant.

Trebuie arătat că normele juridice ale dreptului comercial, ca și normele juridice ale dreptului civil, aparțin dreptului privat. Deci, ele privesc actele de afaceri (*iure gestionis*) iar nu actele de putere (*iure imperii*)³.

¹ A se vedea G. Ripert, R. Roblot, *op. cit.*, vol. I, p. 3-5.

² Codul comercial a fost abrogat prin Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil [art. 230 lit. c)].

³ A se vedea și D. Ciobanu, *Drept comercial român*, vol. I, București, 1991, p. 14.